

בעולם הספריות והספרנות

עיריית פתח-תקוה מתכננת בנין בית תרבות שיכלול גם ספרייה. בינתיים נע" שים צעדים לשכלול השירות בדירתה הנוכחית של הספרייה העירונית. ועדת התרבות של העירייה ביקשה חוות דעת מומחים על דרכי שכלול השירות והר" חבתו.

*

ועדה ציבורית שהורכבה מבאי-כוח מוסדות וארגונים שונים עוסקת עתה בחלוקת הספרים שהובאו ע"י האוני" ברסיטה העברית מגרמניה (ספרי „או" פנבך") והועברו למשרד החנוך והתר" בות לשם חלוקתם לספריות ציבוריות המעונינות בכך.

*

קורס לספרנים (שלב א' / מחזור ה') נתקיים מטעם המדור לספריות של ה" מרכז לתרבות והסברה בבית-הספר ל" פעילי הסתדרות, בימים 24—28 בספ"ט סמבר. באותו מקום נתקיים קודם (13-27 במאי) קורס לספרנים שלב ב'.

*

עיריית תל-אביב — יפו הכריזה על משרת מנהל הספריות העירוניות. על המועמד להיות בעל נסיון בניהול ספ"ריות מדעיות או ציבוריות, השכלה א"קדמאית, ידיעה עמוקה בחכמת ישראל ובספרות העברית וידיעה בשפות לעז.

*

ועדה משותפת של בית-הספרים הל"אומי והאוניברסיטאי והמדור לספריות

בראשית אוגוסט נחנכה ברוב עם ה"ספרייה שע"י „בית בר" בכפר סבא. הבנין הגדול שנבנה במיוחד לשם ספ"ריה יכול להכיל 100.000 כרכים והקמ"תה אופשרה על ידי תרומת משפחת שיינור מארצות הברית. כיום נמצאים באוסף הספרייה כעשרים אלף ספרים ב"מקצועות מדעי היהדות, מדעי החברה, ספרות כללית ועברית. היסוד לספרייה מהוה עזבונו פרידלנד מקליבלנד, הספ"ריה הכלכלית של ל. הורניקר, האוסף של ד"ר ח. יחיל וכן ספרית „קיפניס ז"ל.

*

ספרייה מקצועית-טכנית מרכזית של רשת בתי-הספר „עמל" ע"ש דוד דור בינסקי נפתחה בקרית-חיים. האוסף מ"כיל ספרים מקצועיים בשפות יזונות, בחלקם הגדול בעברית. משלוח גדול של ספרים נמצא בדרך מאמריקה לארץ-ישראל.

*

ספרייה פדגוגית של 10.000 כרכים ב"ערך הועברה מטעם המורים היהודיים באמריקה למשרד החנוך והתרבות. ב"רושלים. מחוץ לספרי חנוך מכיל ה"אוסף גם ספרים בפסיכולוגיה, אמנות, מדעי הטבע וכן ספרות.

*

עיריית חיפה החליטה על בנין ספרייה עירונית מרכזית.

ל־5000 כרכים. קטלוג מרכזי לכל ספר ריות הממשלה נמצא בשלב של הכנה.

הספריה הציבורית הערבית ביפו, אִשר הספרים הנטושים של הערבים שימֵשו לה יסוד, מונה כ־5000 ספרים, מהם מחציתם מקוטלגים בידי מורחנים מומֵדים.

בחדש מאי נתכנסה באינדור, הודו, הוועידה הספרנית התשיעית הכל־הודית. ליושב ראש הוועידה נבחר הספרן היֵדוע ד״ר ס. ר. רנגאנת, נשיא אגודת הספרנים ההודית.

על הפרק עמד ענין ארגון פדרציה של אגודות הספרנים באסיה לארצותיה. היֵדוע הוציע תכנית של 9 סעיפים לפֵדדרציה זו העומדת לקום: א) חינוך ספֵדרנים; ב) קטלוג מרכזי לעתונים מדעֵיים הנמצאים בספריות אסיה; ג) מורה דרך לספרי־שימוש וכתבי־עת היוצאים לאור באסיה; ד) כללי טרנסקריפציה של שמות אסיאתיים לצרכים ספרניים וביבליוגרפיים; ה) הכנת רשימות גֵיאוגרפיות מפורטות לארצות אסיה; ו) כללי טרנסקריפציה משפות אסיאתיות שונות לכתב הלטיני; ז) חלופי ספרנים בין ספריות אסיה; ח) חלופי פרסומים; ט) תיאום היחסים בין ספריות אסיה ובין אונסקו וארגונים בין־לאומיים אחרֵים.

הוועידה החליטה: א) הספרנים באר־צות אסיה אשר טרם התארגנו באגודת מתבקשים לעשות כן; ב) להזמין את אגודות הספרנים בארצות אסיה להת־ארגן בפדרציה של אגודות הספרנים ה־כל־אסיאתית; ג) להקים ועדה לעיבוד חוקה לפדרציה זו; בוועדה זו ישתתף בא־כוח אחד מכל מדינה אסיאתית מֵדעונינת. הצעת החוקה תובא לדיון לפני ועידת ספרנים כל־אסיאתית.

לוועידה הספרנית הכל־הודית שלחו נציגיהן: אינדונזיה, יפן, ציילון. מכת־בי ברכה והבטחת תמיכה לשאיפות ה־ועידה נתקבלו מהארצות האסיאתיות הבאות: אינדונזיה, בורמה, הודו, יפן, ישראל, מאלאיה, סיאם, עירק, פאקיס־טן, ציילון.

של המרכז לתרבות והסברה עיבדה את שיטת המיון העשרונית של דיזאי והת־אימה לצרכי הספריות הקטנות של ה־ארץ. שיטה זו נדפסה במכונת הכפלה במספר אכסמפלרים מצומצם.

המועצה הספרנית שע״י המשרד לח־נוך ותרבות החליטה לפעול למען אר־גונום של כל ספרני מדינת ישראל בא־גודה אחת. נבחרה ועדה מצומצמת לשם כיוון הפעולה וריכוזה.

בראשית סיון נפטר בשיבה טובה ז־קן הספרנים העברים מר יחיאל כהן, ספרן עירית פתח־תקוה, והוא בן 81. (ראה דברי הערכה בגליון זה).

ערב פתיחת הקונגרס הציוני בירוש־לים הלך לעולמו הפרופ׳ היינריך זוה, שהיה במשך הרבה שנים מנהל הספֵרייה העירונית „שערי ציון“ בתל־אביב, והוא בן 82 שנים (דברי הערכה בגליון זה).

הד״ר ק. וורמן, מנהל בית־הספרים הלאומי והאוניברסיטאי, יצא לח־דים מספר לארצות הברית לשם ח־קירה בדרכי לימוד מקצוע הספרנות ב־בתי־הספר לספרנים שבאמריקה. נסֵיעה זו באה בקשר לתכנית ליסד בית־ספר לספרנים ע״י האוניברסיטה העב־רית. הנסיעה אופשרה ע״י קרן רוקפלר שהקציבה את הסכומים הדרושים לכך.

הגב׳ איזה פרליס, מבית־הספרים ה־לאומי והאוניברסיטאי, זכתה בפרס הש־תלמות של המועצה הבריטית („ברי־טיש קאונסיל“). הגב׳ פרליס יצאה ל־שנה ללידס, מקום שם תשתלם בבית־הספר לספרנות.

כ־250.000 יחידות תיקים, המכילים תעודות שונות מעובון המחשלה המנ־דטורית, רוכזו בגנון והספריה שע״י משרד ראש הממשלה בקריה. ארגון ה־חומר העצום הזה וסידורו מהווה בעיה קשה ומסובכת.

בספריה גופא קוטלגו עד עתה קרוב

ריה משתתפים בהדרכת התלמידים ה-
עושים גם תרגילים מעשיים, המיוסדים
על שאלות שעובדו בידי הספרנים.

לספריית בירמינגהם מחלקה מיוחדת
לספרי שקספיר והכתבים עליו, המונה
33,000 כרכים. באוסף זה נמצאים תר-
גומי. שקספיר ב-63 שפות.

בדקו ומצאו כי חוק הוצאת לנו ב-
אנגליה כוחו יפה להענשת ספריה ה-
משאילה ספרים הפוגעים בחוק זה. מ-
יעצים לספריות להעביר את הספרים
שיש חשד עליהם מבחינת פגיעתם ב-
חוק הזה לחוות דעת מומחה. (מן הראוי
לברר את המצב המשפטי בנידון זה
במדינת ישראל.)

ספריית התצלומים של השבועון המ-
צוייר „פיקצ'ור פוסט" מונה 4 מיליון
יחידות הממוינות לפי הנושא. הספרייה
נועדה בעיקר לעתונים, אך היא משמ-
שת גם את המדפיסים והמורלים. גרעין
הספרייה שימש אוסף ה„פיקצ'ור פוסט".

בכתבה העת הסובייטי „קולטורה אי
ז'יון" נדפס מאמר התקפה על הירחון
הספרני הרוסי „ביבליותיקר". לדברי
בעל המאמר אין ה„ביבליותיקר" פועל
במידה ראויה להתקדמות הספרנות. אין
הוא מפרסם את נסיונותיהן של הספ-
ריות החשובות ברוסיה הסובייטית.
בעתונים מופיעים בזה אחר זה מאמרים
ראשיים הדורשים שכלול בשירות
הספרני — ואין עונה. בעיותיהן של
90,000 הספריות הכפריות אינן באות
לידי ביטוי כל-עיקר. בעתון הספרני
„ביבליותיקר" אין הוא מטפל במידה
מספיקה בספריות הקולחוזים ובתי-הח-
רשת. רק לעתים רחוקות ידובר בבעיות
הבנין של הספרייה, ואין שם כמעט זכר
לדבר השתלמותם המקצועית של הספ-
רנים.

בירחון הספרני הפולני Bibliotekarz
נדפס מאמר על תכנית שש השנים
לספריות פולין ובו דברי קטרוג קשים
על הספרנים הפולנים. לדברי בעל המ-
מר לא שיתפו הספרנים הפולנים פעו-

חלק גדול מספריית „יווא" (המוסד
האידי המדעי) וארכיונו שהיו בוילנה
הוחזרו לבעליו, מוסד „יווא" בניו יורק.
האוסף נשדד בשעתו בידי הנאצים והו-
עבר לגרמניה ושלטונות הכבוש הא-
מריקאיים העמידוהו לרשות „יווא" ב-
ניו יורק, הנחשב יורש וממשיך של או-
תו מוסד שהיה קיים בוילנה.

בהוצאת „אונסקו" בפריס יצא לאור
דו"ח של הסמינריון שהתקיים בקיץ
1950 בעיר השוודית מלמיי בענין „תפ-
קיד הספרייה בחנוך בוגרים והקניית י-
סודות ההשכלה". בסמינריון השתתפו
45 פעילי תרבות מ-20 ארצות.

כ-300 ספריות נמצאות כיום ברומא.
הגדולה ביניהן הספרייה הלאומית המר-
כזית ע"ש ויטוריו עמנואלה השני. היא
מכילה 1,200,000 ספרים בערך, 1800
אינקובלים, 5400 כתבי-יד.

ספריית הואתיקו מכילה כ-700,000 ס-
פרים, 7000 אינקובלים, 60,000 כתבי-
יד. אורך האצטבאות מגיע ל-25 קי-
לומטר בערך.

רומא עשירה גם בספריות מקצועיות.
הגדולה ביניהן היא הספרייה של המוסד
הבין-לאומי לחקלאות, המכילה כ-
300,000 כרכים בחקלאות והמקצועות
הקרובים לה.

הספרייה הארצית לעיונים בלונדון ש-
נוסדה בשנת 1882 מכילה כ-200,000
כרכים. (הסניף במנצ'סטר מכיל 78,000
כרכים.) ספרים נשלחים מכאן לכל קצ-
וי העולם.

באחד מבתי-ספר התיכונים במחוז
הרטפורדשיר, אנגליה, נעשה ניסיון ל-
הורות לתלמידי הכיתות הגבוהות את
דרכי השימוש בספרייה בכלל ובספרי-
שמוש בפרט. קבוצות של 12 תלמידים
מבלים בהשגחת מורה שעה וחצי כל ש-
בוע במשך 6 שבועות בספרייה הציבורית
שבעיר. הם לומדים שם להכיר את ספרי
השימוש העיקריים, דרכי החיפוש בק-
טלוג וכן את הטיפול בספרים, חלקי ה-
ספר ואופן השימוש בהם. עובדי הספ-

לה במאמץ ליצור טיפוס־אדם חדש, בונה המדינה הסוציאליסטית. הוא מייחס את הדבר לליקויים רציניים שבחומר האנושי של הספרנים, שברר במ נשאר על מקומם מהתקופה שלפני המלחמה. ספרנים אלה לוקים, לדעתו, בחוסר אידיאולוגיה, בגישה טכנית־פורמליסטית למקצועם וכן בידיעה שט־חית של הרעיון המרכסיסטי ותוצאותיו המעשיות. את התכונות האלה מעביר הדור הישן אל דור הספרנים החדש. הוא מציע לטהר את המקצוע הספרני מהאלמנטים המתנגדים למרכסיום ולב־חור את המועמדים החדשים מתוך שור־רות הפועלים והאכרים ככל האפשר.

הספריות המדעיות הגרמניות הפסידו במלחמה כשליש ממספר ספריהם, 75 מיליון בערך. בכמה ספריות הגיע החורבן עד 95%.

לדוגמה מובאים כאן מספרים אחדים: בספריית המדינה הבאוארית במינכן נשאר 500.000 (לפני המלחמה 2.200.000), בספריה הארצית בשטוט־גרט 447.000 (790.000), דרוזן 300.000 (850.000), פרנקפורט - אוניברסיטה 122.000 (672.000), המבורג־אוניברסי־טה 350.000 (850.000); קיל 275.000 (525.000) מינכן־אוניברסיטה 650.000 (1.000.000), ספריית המדינה הפרו־טית 1.500.000 (3.000.000).

מדברים בעלי ערך מיוחד הלכו לטמ־יון: מהאוניברסיטה במינכן - 40 אר־גזים כתבי־יד; המבורג - 12.000 כת־י (מתוך 13.500. משערים שרובם נפלו לידי הרוסים); מהספריה הארצית של דרוזן - 7.500 כת־י (9.500); מהאר־ניברסיטה בלייפציג - 11.000 אינקו־בלים ודפוסים ישנים; מספרית המדינה הפרוסית בברלין - 68.000 כת־י (71.602), 5820 אינקובלים (6400).

בועידה הראשונה של הספרנים, הארכיברים והארכיאולוגים הספרדים הוחלטו כ־200 החלטות. בין השאר הוח־לט על חופש מקצוע הספרנות והכרתו ע"י הממשלה כגוף חינוכי. הודגש הצו־רך בחוק הספריות, הוחלט על הקמת ספריה של אכסמפלרי־חובה, על החשת פיתוח הספריות ושתוף פעולה במפ־עלים ביבליוגרפיים בינלאומיים ובת־נועת הספרנים העולמית.

הספריה הלאומית הצעירה בעולם היא היא זו של התורכים. הספריה נוסדה באנקרה בשנת 1948 וטרם רכשה לעצ־מה מעמד מדיני־חוקי. הבנין שבה היא שוכנת לא נבנה במיוחד לשם ספריה, אך נעשו בו שינויים כדי להתאימו למ־טרתו. מספר הספרים שברשות הספ־ריה 130.000. באולם הקריאה 250 מקר־מות־ישיבה. עובדי המוסד מספרם 52, מהם 21 גומרי אוניברסיטה. שעות הע־בודה של הספרנים 36 שעות לשבוע. תקציב הספריה מגיע ל־38.000 ל"ש בערך לשנה. מזה בא רק חלק (13.000 ל"ש) מקופת הממשלה, השאר תמיכת אגודת ידידי הספריה.

בידי שלטונות הצי האמריקאי כעש־רים ספריות. בדרך כלל אין הן פתוחות לקהל. הספריה המרכזית מונה 150.000 כרכים, 20.000 חוברות. 200 כתבי־עת מקצועיים מתקבלים בקביעות בספריה המרכזית. הגדולה בספריות המיוחדות היא הספריה של מצפה הצי, המונה כ־50.000 כרכים באסטרונומיה, מתימט־קה ועוד.

טלוויזיה היא בין המתחרים הרציניים ביותר לספריות הילדים בארצות־הב־הברית. ספרנים ומחנכים מחפשים דרך למניעת המצאה חדשה זו מלהיות בעוכרי הספריה. כמה ספריות־ילדים הכניסו את הטלוויזיה לתכניתן הקבועה בטיפולן בקוראים הקטנים.

בשנת 1949 השתמשו בספריה כ־81.000 קוראים. באולם הקריאה ביקרו 11.000. רובם המכריע של הקוראים אנ־שים צעירים בגיל תלמידי אוניברסיטה. זקנים כמעט שאינם מבקרים בספריה.